

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**IOAN. PETRI || MAFFEI, || BERGOMATIS, || E SOCIETATE ||
IESV, || HISTORIARVM || INDICARVM || LIBRI XVI. ||
SELECTARVM, ITEM, EX || INDIA EPISTOLARVM || LIBRI
IV. ||**

Maffei, Giovanni Pietro

Coloniae Agrippinae, Anno M.D.XC.

VD16 M 105

E Societatis Iesv Litteris in Europam de obitu Condalui Sylueriæ Lusitani.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-64627](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-64627)

ne respuerent: & abeuntes, viatico omnibusque rebus necessarijs liberaliter instructos vberissimo fletu prosequerentur: & quod longè admirabilius est, impressa à nobis humi vestigia ipsa; obstupescens rei nouitate ac miraculo qui mecum aderant Lusitanis, oscularentur. Verum, ne longior sim, modum epistolæ faciam, si vnum addidero, ex quo facile iudicare possitis, quanta sit Iaponica gentis ac nominis ad humanitatem religionemque propensio. Cùm fessus è via, morboque pance confectus, in quodam ethnicorum oppido substissem; tamen nullum erat desiderium cibi, tamen ne planè deficerem, oryzam reformidans, putridaque piscium scamenta (hæc enim incolarum cibaria sunt) misit qui oua coemeret. is autem mihi mox oua cum ipsis nummulis retulit. Causam querenti, respondit, incolas oua, quod dies ille festus ipsorum esset, vendere non uult: quod à groto quærentur, dono dedisse. Denique in Bangum agrè peruenimus: ibi quanquam à Cosmo, ac Socijs amantissimè acceptus, humanissimeque tractatus, vix tamen adhuc è diuturna agrotatione conualui. Vos elementissimum Iesum obsecrate fratres, ut mihi ad se perfectè colendum vires animumque suppeditet. Bungo. Calend. Octob. MDLXI.

E SOCIETATIS IESV LITTERIS IN EUROPAM DE OBITU CONSALVI SYLVERIÆ LUSITANI.

CONSALVI Sylveria nostri felicem obitum hac epistola persequemur. Is circa initium anni MDLX. cum Socijs duobus Goa discessit in regna quæ dicuntur Inhambanis & Manomotapæ, ut nationibus illis Euangelium nuntiaret, quod concionatorum inopia nunquam probè cognouerant. Vt primùm Inhambanè attigisset, morbo corripitur ita graui, uti Consalvus natus valentissimus, oculorum acie vehementer hebetata

fra-

fractisq; viribus, propemodum extinctus sit. Vno
 lo melius habuere, ad urbem Regiam Tongen
 dunt. ibi Regem vna cum vxore, sorore, libris, cog
 tis, regniq; proceribus, populo deniq; pene tot
 paucos dies magna omnium gratulatione ang. In
 cro fonte lustrarunt. Rex Constantini, Regina Ca
 na, soror Elisabeihę nomen assumptę. Inde Ceta
 rei Christianę caussa relictis apud Regem Socis,
 motapam ire pergit, comitabantur amici Lusitan
 oram vnica biremi legebant. Mosambico insula
 ta, vix ad Mafuta fluminis ostiũ, leucas nona
 cesserant, cum aurox coorta tempestas, Con
 precatione repente sedatur atque comprimunt.
 exscensione facta, die qui fuit Diuo Hieronymo
 plicatilis ara in ipso littore ad sacrificiũ excitatur
 hementi Solis ardore, vt calceati Lusitani, terre
 ferre vix possent. Consaluo autem inter sacrificiũ
 eruperunt ex toto capite pustulę: quas eum ad
 medicamenta nequaquam desissent; precario
 odio incensus ille cuncta repudiavit, seque nate
 taxat sanandum permisit, ac tempori. Triduum
 rati, tranquillo mari prouehuntur ad Colima
 niũ. eõ restantibus iterũ ventis ægře subue
 goaxanem Giloxę regem veniunt amicum Lu
 rum: a quo benigne ac liberaliter accepti, facta
 mulgandi Euangelij potestate, diuinius rament
 stitẽre, quod ad Manomotapę Regem festinat
 vno ad Christũ adiuncto, finitimos reges loq
 atque auctoritat: inferiores ad Christum de
 perduci posse considerent. Hinc ad amnem
 dunt Cuamam, leucas a Sofala triginta, ex quo
 Lindem proximum sinum periculosa pro
 si, tredecim ibi sterere dies. Ab Linde cum ad
 denuo peruentum esset, in ipso introitu flum
 uina peracta Consaluo a Lusitanis comitibus
 mũ, vt quoniam fines Manomotapę ingred
 zent, totum legationis suę negotium Dom
 ter commendare ne grauarẽtur: deinde vt

faceret, si reliqua tota navigatione se, ut precibus vacaret, ab eorum conspectu atque consuetudine remouisset: in rebus præsertim grauioribus, consulto potissimum Deo exoratoque opus esse, tum iubet in certa nauigij parte velum sibi præcedi, in eo recessu octo ipsos dies ita deliquit, ut semel tantum quotidie rosti ciceris pugillo, & exigua haustu frigida se se reficeret, & quicquid à precatone supererat temporis, in euoluendo libro consume- ret, qui scriptas sanctorum continet vitas.

Quæuo igitur die, cum ad Senam (qui terminus nauigationis erat) venissent, vicum sanè frequentem: sibi defen- ditum est, nuntiusque à Consaluo ad Regem de suo ad- uentu in intima regni missus, à quo dum responsum ex- spectat, interim Christianos aliquot inquilinos à pecca- tis per confessionem absolutos, a turpi concubinarum consuetudine ad sacras nuptias legitimasque traduxit, ca- techisum publicè docuit, & è Lusitanorum seruitijs i- bidem capita fere quingenta baptismo iustrauit. Regem etiam inhamioris, Regis Manomotapæ stipendiarium, tribus passuum millibus à vico Sena, cum aliquoties ad- uisisset, hortationibus suis ita permouerat, ut se vnà cū uxore & liberis, libentissimè Christianum fore profite- reretur. Sed Consaluis, partim quòd non haberet quem apud illum catechismi causa relinqueret, partim etiam ne Manomotapæ Regis offenderet animum, si prius sti- pendiarium quàm ipsemet Christiana sacra impertisset, inha- mioris Regem ut potuit consolatus, hortatusque ut ipse cū suis Dei bonitate fretus in suscepto consilio perma- neret, totam rem in tempus aliud distulit. Jamque alter ef- fluxerat mensis, cum Antonius Caiadus Lusitanus, qui morabatur in vico Regia Manomotapa, legatus à Re- ge ad Consaluum aduenit Manomotapam perducen- dam Consaluis sacrorum ornatu cū sacro lapide & ca- the in sarcinā colligato, sublatoque in humeros, se in viā dedit. Cū ad fluuios vêtum erat, qui multi in ea regione sunt, si quidem vado superari possent, quamuis ad iugu- lam vsque pertingerent, transibat, manibus elata seu ca- the sarcina: sin minus, vasi ligneo impositū peramplo

Con-

Confaluum, narantes ipsi propellentesque
 Castres, quo nomine gentes ea appellantur. Ibo
 natalem Domini ad Chetu chin pagū haud longē
 nomotapa ventum est, factumque ter sacrum
 Lusitanorum animi voluptate. Inde Natalium
 octaua, cum urbem Manomotapam introissent,
 confestim Rex, qui Confaluum cum muneribus
 auri pondere ingenti, bobusque permultis, & fere
 ad ministeria quotidiana: quippe qui de Lusitanorū
 catoribus iam ante cognouerat, Confaluum ad
 tā sanctitate virtuteq; praestantem, sed etiam gene-
 ritate ac nomine in primis esse conspicuum. Ceterū
 gratijs actis, muneribusq; repudiatis, ex ipso lega-
 gem cogniturum esse respondit, quod gentem
 quasve diuitias quaesiturus in ea loca venisset.
 puit ea animi magnitudine Rex, venientemq; Rex
 inde Confaluum tanta gratulatione & signis
 honoris excepit: quanta neminem vnquam antea
 & in ipsa penetralia, quō nulli est aditus, intro
 & assidente matre, considerare Confaluum ex-
 pete iussit, Antonioque Caiado e conclauis in
 prete adhibito, Rex quatuor continuo scissas
 foeminas, quid auri, praediorū, boum deniq; vana
 incolae non minoris quam aurum ipsum aestima-
 tur. Cū nihil se praeter ipsum Regem respice-
 tare; conuersus ad interpretē inquit Rex: Profecto
 se est, qui nihil horū accipiat quae à ceteris
 amantur, longo interuallo à reliquis distare
 & nihilominus ad extremum multa benigne
 amantissimis verbis Confaluum ad hospitium
 dum ille mandē rem facit diuinam, è principibus
 praelegantem cum è foribus aspexissent in ara
 perelegantem Mariae Virginis imaginem, quam
 la depictam ex India Confaluum aduectam, quae
 ti ad Regē deferunt, Confaluum egregia forma
 pud se habere, hortantur vt ab illo deponatur.
 mittit ille, qui Confaluum renuntiet, audisse
 secum adduxisse: vehementer cupere, si cum

Tum Consalvus tabulam pretiosa veste inuolutam ad Regem affert. Cuius desiderium quò magis exacuat, præfatam illà esse effigiem matris Dei, cuius in ditione ac potestate sint omnes Reges, & Imperatores orbis terræ totius: ac tum denique tabulam aperit, Regis quoque matre præsentem. Rex imaginem veneratus, Consaluum etiã atq; etiam obsecrat, eã sibi largiatur, domi habere se velle. Libenter verò Consalvus annuit: quin etiam ipsemet in regio cubiculo collocat, ibidemq; quasi sacellũ quoddam præcãdi caussa peristromatis pretiosis exornat. Narraunt qui inde venere Lusitani, noctibus deinceps circiter quinq; Reginam cœli ea ipsa specie quam tabula ostendebat, diuina circumfusam luce, suauiq; splendore fulgentem, augustissimo simul ac iucundissimo aspectu, dormitanti Regi assistisse. quod ille manè matri narrabat, rei nouitate vehementer attonitus, itemque Lusitanis, qui statim id Consaluo renuntiabant. Postremò Rex Consaluum ipsum acceffit, ait se mirũ in modũ angĩ, quod sermone Reginæ eius quæ secũ singulis noctibus loqueretur, non intelligeret. Cui Consalvus cùm eã esse linguam diuinã dixisset, quam nemo nosset, nisi qui sacrosanctis eius Reginæ filij legibus pareret, quippe qui Deus esset, generisq; totius humani redemptor; Rex in præsentia quidẽ, si minus verbis, vultu certe ac significatione se Christianũ velle fieri ostendit: bidui deinde spatio interiecto, per Antoniũ Caiadum Consaluo apertè denuntiat, certum esse sibi matriq; Christiana sacra suscipere: proinde ad se baptizandum quamprimũ veniret. Consaluo tamen dies aliquot super sedere satius visum, dum Rex Christianæ fidei præceptis ac rudimentis imbuitur, qui tunc, cùm satis iam operam dedisse videretur, quinto circiter & vigesimo post aduentũ suum die Consalvus Regem simul & matrem non sine solenni p̄p̄a & gratulatione baptizat, Regi, Sebastiani; matri, Marię nomen est intulit. Eo ipso die Rex Consaluo, quoniã aurũ respueret, boues centum donauit: ille ad Antonium Caiadum miserat, vt in frustra dissecti distribuere in pauperes. Quã liberalitatem ac beneficentiã populus ingenti cũ admir-

in murmuratione suspexit. Regem imitati receperunt
 regni proceribus, Christo sese pariter addixerunt
 quam à Consaluo latere discedebat. adferebantur
 na Consaluo: lac, oua, butyrum, hœdi, aliaque de
 quæ ille nec aliud genus carnis omnino gustabo
 dumtaxat milio quodam exiguo, herbisq; & sp
 bus victitans pomis. Iamq; spectata vita morum
 ctimonia studioq; salutaris humanæ, tantam sibi
 rû infimorumque beneuolentiâ conciliauerat, tam
 in omnium animis effecerat motus, ut in Christi
 ligationem vniuersa multitudo videretur incumbere
 à Mahometanis quattuor potentibus & callidis
 apud Regem gratiosis, Consaluo parantur insidie
 Etor conspirationis Mosambicanus Minguamus
 superstitionis antistes, siue, ut ipsi appellant, Caca
 Regi partim coram ipsi, partim per idoneum
 tium valde sibi dolere demonstrant, quod tam
 tis regniq; discrimen vitò se ipse demiserit. Consaluo
 cui tantû fidei & honoris habeat, missu Proregis
 tenaq; Sophalæ regulorum, ad explorandum Reg
 tum, sollicitandosq; ad defectionem populatû
 aduenisse, ut motibus excitatis ipsi deinde infest
 tu subsequuti, Regem opprimant. Addunt insu
 losa portenta, Consaluum magum esse retentur
 nium, & sagacissimum, varia veneficia ac medicam
 fecum atuiisse ad incolarum animos occupand
 gemq; mactandum. quicumque caput suû aqua
 di paterentur, conceptis præsertim verbis Lang
 (sic enim Luliranos vocant) à Consaluo pro
 confestim volentes nolentes in eius potestatem
 id ipsum alibi contigisse. proinde videret etiam
 tiam Rex quò progredetur, cui se suaque circ
 Consaluum abire permittat incolumem, fore
 mutuis inter se cædibus amantes atque symp
 randum in modum grassentur atque concurrant
 alijque mendacijs onerato Regi, adolectû præ
 ac matri, facillè persuasum est, ut Consaluum pro
 que tempore interficiendû curarent. Nec diu

etuperant, clandestinis agitara colloquijs; cum ad Antō
 nium Caiadum Consaluus, haud ignaro (inquit) mihi,
 nec imparato, mors instat ab Rege. Caiado autem ita in
 credibilis vis res, vt subridens prorsus negaret. iamque
 dies aduenerat necis, vel vitæ potius, qui dies natalis er-
 rat idem D. Susannæ Virginis martyrisque: Consaluus
 ab Antonio magnopere petit, vt Lusitanos duos tresve
 ad se festim accersat. Confessionem (inquit) illorum
 tuamque simul excipere, & sacra Eucharistia hodierno
 die recere vos omnino constitui: nec enim postea po-
 tero. Hos ille dum absentes euocat, Consaluus ad meri-
 diem vsque præstolatus, cum non adessent, consecratis
 consumpsit hostias duas: factisque eodem die Christiani-
 nis circiter quinquaginta, vestem ad corporis cultum,
 rosaria ad preecandum diuisit. Lusitanos verò sub vespe-
 ram redeuntes, confessionis Sacramento, quoniam Eu-
 charistia non licebat, purgatos, mira vultus hilaritate a-
 nimique tranquillitate animabat inscios quid ille con-
 ditum haberet in animo, siisdem sacrorum apparatus dat
 in ædes Antonij deferendum. ipse lindeat cum effigie
 Christi ad Crucem affixi, domi remansit, reuertenti-
 que rursus Caiado, pectus hominis manu leniter ap-
 prendens, Antoni Caiade (inquit) profectò paratior ad
 mortem obeundam ego sum, quàm ipsimet inimici ad
 inferendam: Regi autem ac matri libenter ignosco. Ma-
 hometanorum quippe artificijs ac dolis inducti sunt.
 Hæc ille serena facie atque hilari cum dixisset, Antoni-
 as ab eo digressus, tamen vix fieri posse putabat, vt Rex
 tam nefario scelere sese obstringeret; tamē, quoniam ex-
 recenti quodā sermone, eius animum exulceratū, cōtra
 quam existimasset, offenderat; famulos duos ad Consal-
 um custodiendū ea nocte misit, à quibus ea q̄ sequun-
 tur, accepta sunt: Consaluus, cum secus diuersorium in-
 tera ad multā noctē, quasi è corporis custodia exire ge-
 henti mora nimis longa videretur, ita citatis gressibus
 ambulasset, oculis semper intētis in cælū, manib⁹ modò
 sublati ad sidera, modò Crucis in figuram extensis, du-
 tis ex intimo corde suspiria; suū deniq; tuguriū subiisse,
 f 2
 fusis

fufisque precibus coram Christi signo, quod vniuersi
 illi supererat; in arundineum stratū decubuisse. Num
 num incidisse iustorū: id enim ex insidijs cōspicui
 lites octo circiter, illicō irrumpunt: in ijs barbarus
 lis nomine Mocrumes, qui saepe cum Confaluo
 tuum inierat, iacentis pectus opprimit infidēs,
 inde pedibus & brachijs, humo tollūt alij quatuor
 reliqui collo iniiciunt funem, quo vtrinque addit
 Confaluo expressam ex ore naribusque magnam
 guinis copiam effudit, & spiritum simul Domino
 dit. Tum verò Christi simulacro sacrilegis manibus
 minuto, defuncti corpus recte ligatum, attrahunt
 interfectores in præterfluentem Monsengessē
 unt, ne videlicet (quod Mahometani confinxerant) uer
 uer ipsum tam malefici hominis sub dio relictum
 ni sui tabe cunctos inficeret. Hunc habuit exitū
 falui legatio: quo sublato, Rex eadem sauitia
 Christianos pariter quinquaginta, quos ille extremam
 suo pepererat, magistri donis exutos iubet occidi
 mulatque cognitum est, regni proceres, quos Enas
 vocant, rei atrocitate permoti consensu aduentū
 & si hominibus (inquiunt) hinc mors idcirco debita
 quod aquam infundi captiuis suis à Confaluo
 rint; eadem & omnium nostrum, & verò tua
 causa Rex est: omnibus vno eodem leto occumbent
 Qua denuntiatione repressus Regis furor cum
 tulum resedisset, cum biduo post Lusitani quatuor
 ueniunt, docent quàm graui scelere sese obligatos
 terrores insuper addunt, non Deum modò in
 innocentissimi viri necem debitis poenis, sed
 mines ipsos nobilissimi, bello atque armis vinctos
 ea Rex diligenter excusare sese, culpam in suis
 pulsoresque reijcere, magnum perpetrati facinorosi
 lozem ostendere, denique vt factis verba confirmat
 è quattuor consiliarijs duos confessim interfecit
 reliqui duo, quorum alter fuit princeps nebrarū
 lji Minguames, rem odorati, mature diffugerant: quo
 men quod summa diligētia conquirebantur, nequaquam
 cit.

euasuri potentissimi Regis manus existimabantur. Hisce rebus perlatis in Indiam, Antonius Quadrius noster, id ipsum vehementer optante Prorege, idoneam nauigã di tempestatem expectabat, vt Socios aliquot Manom o tapam mitteret ad cæpta promouenda, quæ felicem omnino progressum habitura sperabant, eius Ecclesia fundamenti tam innocenti castoq; sanguine positus.

Nobis interea, carissimi fratres, omni cultu & obsequio propitiandus est Dominus; ac præter cæteros ipse quoq; Sylueria suffragator adhibendus, vt pari spiritus ardore succensi, deuotas Christo animas, Dei gloriae & saluis hominũ causa tandẽ aliquando fundamus. Goæ.

GASPARI VILE
læ ad Socios.

Nno superiore, Cosmi Turriani missu, è Bungo discessurus Meacum, de mea protectione feci vos per litteras certiores. Nunc, quoniam id fore vobis gratum atq; iucundum existimo; ea persequar, quæ mihi ex eo tempore contigerunt: vt cum Deo Domino

gratias agatis, tum fratrem hunc vestrum à vestra cõsuetudine tanto locorum interuallo disiunctum, supplicationibus vestris a diuandum intelligatis.

Anno igitur à Virginis partu MDLIX. comite Christiano Iaponio, Laurentio nomine, probo iuvene, & linguæ huius reruinq; peritissimo, nauigium ethnicorũ conscendimus: iter autem nostrum (quod facildè iudicari potuit) aduersarius multis rationibus impedire conatus est. primum enim ipso nauigationis initio, tanta repente malicia ac tranquillitas existit, vt nauis loco moveri non posset. Tum barbari vt muneribus pacem venturamq; à Dijs obtinerent, stipem singillatim à vestribus corrogare cæperunt. Vbi ad me ventum est, negaui me vnus Dei conditoris cœli terræque cultorẽ, in quo spes meas omnes haberem repositas, quidquam in ipso